

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 28 listopada 2023 r.

Pozycja 312

POSTANOWIENIE

z dnia 2 sierpnia 2023 r.

Sygn. akt Ts 94/21

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Wojciech Sych,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.J. w sprawie zgodności:

- 1) art. 25b ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 755) z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 78 ust. 1 i 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 79 ust. 1, art. 79 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1, art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 394² § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43 poz. 296) w zakresie, w jakim „nie określa zasad zaskarżenia orzeczenia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych gdy o zwolnieniu od kosztów po raz pierwszy orzeka Sąd II instancji”, z art. 45 ust. 1, 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1, art. 176 ust. 1 Konstytucji;
- 3) art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1469) z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 2 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 22 marca 2021 r. (data nadania) M.J. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika z wyboru, wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia na tle następującego stanu faktycznego:

Przed Sądem Rejonowym w O. – w sprawie toczącej się z powództwa przeciwko skarżącemu – został wydany wyrok z 28 czerwca 2017 r. (sygn. akt [...]). Na skutek apelacji skarżącego Sąd Okręgowy w K. wydał wyrok z 20 października 2020 r. (sygn. akt [...]). Skarżący złożył wniosek o pisemne uzasadnienie tego wyroku i jednocześnie wniósł o zwolnienie od opłaty od uzasadnienia.

Postanowieniem z 15 grudnia 2020 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w K. oddalił wniosek skarżącego o zwolnienie od opłaty sądowej od uzasadnienia. Następnie – pismem

z 17 grudnia 2020 r. – wezwał skarżącego do uzupełnienia braku wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku z 20 października 2020 r. poprzez uiszczenie opłaty w kwocie 100 zł w terminie tygodnia, pod rygorem odrzucenia wniosku.

Skarżący wniósł o sporządzenie pisemnego uzasadnienia postanowienia z 15 grudnia 2020 r., jak również o zwolnienie od opłaty od uzasadnienia.

Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z 11 stycznia 2021 r. (sygn. akt [...]) odrzucił jako niedopuszczalny wniosek skarżącego o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia postanowienia Sądu Okręgowego w K. z 15 grudnia 2020 r.

Następnie postanowieniem z 18 stycznia 2021 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w K. odrzucił wniosek skarżącego o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w K. z 20 października 2020 r. (sygn. akt [...]). W uzasadnieniu wskazał, że wniosek skarżącego o uzasadnienie wyroku z 20 października 2020 r. dotknięty był brakiem fiskalnym, który nie został usunięty w wyznaczonym terminie, a kolejny wniosek skarżącego o uzasadnienie postanowienia z 15 grudnia 2020 r. nie miał wpływu na bieg terminu uiszczenia opłaty.

Skarżący złożył wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia postanowienia z 11 stycznia 2021 r. oraz o zwolnienie od opłaty od uzasadnienia. Wnioski te zostały odrzucone jako niedopuszczalne postanowieniem z 4 lutego 2021 r. (sygn. akt [...]) wydanym przez Sąd Okręgowy w K.

Prezes Trybunału Konstytucyjnego zarządzeniem z 14 maja 2021 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 25 maja 2021 r.) wezwał skarżącego do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez: 1) doręczenie odpisów poświadczonych za zgodność z oryginałem: a) wyroku Sądu Rejonowego w O. z 28 czerwca 2017 r. (sygn. akt [...]), b) postanowień Sądu Rejonowego w O. z: 5 stycznia 2017 r. (sygn. akt [...]), 2 marca 2017 r. (sygn. akt [...]), 14 czerwca 2017 r. (sygn. akt [...]) wraz z kompletnym uzasadnieniem, 15 grudnia 2020 r. (sygn. akt [...]), 11 stycznia 2021 r. (sygn. akt [...]), 18 stycznia 2021 r. (sygn. akt [...]), 4 lutego 2021 r. (sygn. akt [...]); 2) doręczenie poświadczonej za zgodność z oryginałem kopii koperty, w której doręczone zostało ostateczne rozstrzygnięcie wskazane w skardze konstytucyjnej; 3) poinformowanie, czy od ostatecznego rozstrzygnięcia został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia.

Skarżący odniósł się do zarządzenia pismem z 31 maja 2021 r. (data nadania) oraz przesłał wskazane w nim dokumenty.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 30 listopada 2021 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 9 grudnia 2021 r.) skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez: 1) wskazanie: a) ostatecznego – w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – orzeczenia o wolnościach lub prawach skarżącego, b) jakie wolności lub prawa skarżącego, wyrażone w art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 79 ust. 1, art. 79 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1, art. 176 ust. 1 Konstytucji, i w jaki sposób, zostały naruszone przez zakwestionowany w skardze art. 25b ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 755), c) jakie wolności lub prawa skarżącego, wyrażone w art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1, art. 176 ust. 1 Konstytucji, i w jaki sposób, zostały naruszone przez zakwestionowany w skardze art. 394² § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) w zakresie określonym w *petitum* skargi, d) jakie wolności lub prawa skarżącego, wyrażone w art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 2 Konstytucji, i w jaki sposób, zostały naruszone przez zakwestionowany w skardze art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469); 2) precyzyjne określenie jednostki redakcyjnej art. 78 Konstytucji – powołanego przez skarżącego jako wzorzec kontroli – ponieważ przepis ten nie posiada wskazanego w *petitum*

skargi „ust. 1 i 2”; następnie określenie jakie wolności lub prawa skarżącego, wyrażone w tym przepisie w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji, i w jaki sposób, zostały naruszone przez zakwestionowany w skardze art. 25b ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych; 3) dokładne uzasadnienie zarzutu niezgodności przepisów wskazanych w *petitum* skargi z prawami lub wolnościami konstytucyjnymi, wynikającymi z przywołanych wzorców kontroli, z powołaniem argumentów lub dowodów na ich poparcie; 4) poinformowanie, czy od ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie skarżącego został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia.

Skarżący odniósł się do tego zarządzenia w piśmie procesowym z 13 grudnia 2021 r. (data nadania).

Zdaniem skarżącego, art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469) narusza zasadę państwa prawa (art. 2 Konstytucji), a w konsekwencji prawo do rzetelnej procedury sądowej (tj. art. 45 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji). Na skutek zastosowania art. 25b ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 755) naruszono jego prawo do rzetelnej procedury sądowej w demokratycznym państwie prawa (art. 45 Konstytucji), prawo do naprawienia szkody wyrządzonej niezgodnym z prawem działaniem organów władzy publicznej (art. 78 Konstytucji, błędnie wskazany w skardze jako art. 78 ust. 1 Konstytucji), a także zakaz zamykania drogi sądowej określony w art. 77 ust. 2 Konstytucji. W odniesieniu do art. 394² § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43 poz. 296, ze zm.) skarżący wskazał, że zostało naruszone jego prawo do właściwego sądu drugiej instancji (w zakresie zażalenia do innego składu sądu drugiej instancji).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK), skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań lub jest oczywiście bezzasadna.

2. Skarżący zakwestionował: art. 25b ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (obecnie: Dz. U. z 2022 r. poz. 1125, ze zm.; dalej: ustawa o kosztach sądowych) o treści: „Opłatę stałą w kwocie 100 złotych pobiera się od wniosku o doręczenie orzeczenia albo zarządzenia z uzasadnieniem zgłoszonego w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia albo doręczenia tego orzeczenia albo zarządzenia”; art. 394² § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (obecnie: Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.; dalej: k.p.c.) w brzmieniu: „W postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia, o którym mowa w § 1 i 1¹, przepisy art. 394 § 2 i 3 oraz art. 395-397 stosuje się odpowiednio” oraz art. 9 ust. 2 ustawy z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469; dalej: ustawa nowelizująca), zgodnie z którym „[d]o spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustaw zmienianych w art. 1 i art. 5, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą”.

3. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 30 listopada 2021 r. (dalej: zarządzenie) skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytu-

cyjnej, m.in. przez wskazanie, jakie jego konstytucyjne wolności lub prawa, wyrażone w powołanych wzorcach kontroli i w jaki sposób, zostały naruszone przez zakwestionowany w skardze art. 9 ust. 2 ustawy nowelizującej, jak również dokładne uzasadnienie zarzutu niezgodności tego przepisu z prawami lub wolnościami konstytucyjnymi, wynikającymi z przywołanych wzorców kontroli, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie.

4. Trybunał stwierdził, że skarżący nie usunął braków skargi konstytucyjnej we wskazanym powyżej zakresie.

W piśmie procesowym przesłanym w celu wykonania zarządzenia skarżący, uzasadniając zarzut niezgodności art. 9 ust. 2 ustawy nowelizującej z Konstytucją, wskazał, że „objęcie nowelizacją przepisów prawa procesowego także postępowań «w toku» naruszyło zasady państwa prawa”, ponieważ w toku postępowania zostały na niego nałożone „nowe obowiązki fiskalne, ograniczenia i nakazy procesowe, których się nie spodziewał i nie miał się prawa spodziewać wszczynając proces 3 lata przed dokonaniem nowelizacji ustawy” (strona 3 pisma procesowego z 13 grudnia 2021 r.). Skarżący nie wskazał, jakie konkretnie obowiązki fiskalne, ograniczenia i nakazy procesowe naruszyły jego prawa. Nie wskazał również, z jakich przepisów wynikają te obowiązki, ani w jakim zakresie zostały zmienione w porównaniu ze stanem prawnym obowiązującym przed nowelizacją. Nieprecyzyjne określenie zarzutów dotyczących art. 9 ust. 2 ustawy nowelizującej nie pozwala nawet na stwierdzenie, czy i w jakim zakresie przepis ten miał zastosowanie w sprawie skarżącego.

Nieusunięcie braków formalnych skargi konstytucyjnej jest – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 2 u.o.t.p.TK – podstawą odmowy nadania jej dalszego biegu.

5. Skarżący zakwestionował art. 394² § 2 k.p.c. w zakresie, w jakim „nie określa zasad zaskarżenia orzeczenia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych gdy o zwolnieniu od kosztów po raz pierwszy orzeka Sąd II instancji”. Trybunał zwrócił uwagę, że skarżący powinien wskazać prawomocne rozstrzygnięcie, które zostało wydane w oparciu o zaskarżony przepis. Tylko regulacja prawna, będąca podstawą ostatecznego orzeczenia odnoszącego się do praw lub wolności skarżącego, może być przedmiotem skargi, która – w przeciwnym wypadku – nabrałaby charakteru *actio popularis* (zob. postanowienie Trybunału z 1 czerwca 2022 r., sygn. Ts 185/21, OTK ZU B/2023, poz. 32). Na podstawie dołączonych do skargi dokumentów Trybunał stwierdził, że skarżący nie uzyskał ostatecznego orzeczenia wydanego na podstawie kwestionowanego przepisu k.p.c. Zaniechanie to wyklucza możliwość merytorycznego rozpoznania wniesionej skargi konstytucyjnej. Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego, dla zbadania zgodności z Konstytucją przepisów zamykających drogę sądową bądź wykluczających dopuszczalność wniesienia do sądu określonego środka prawnego, konieczne jest uprzednie uzyskanie orzeczenia w przedmiocie odrzucenia niedopuszczalnego z mocy prawa środka. Dopiero dysponując takim orzeczeniem, skarżący mógłby dochodzić stwierdzenia naruszenia prawa do sądu (zob. m.in. postanowienia TK z: 5 kwietnia 2017 r., sygn. Ts 222/16, OTK ZU B/2017, poz. 81; 8 kwietnia 2019 r., sygn. Ts 147/17, OTK ZU B/2019, poz. 136; 15 stycznia 2020 r., sygn. Ts 90/18, OTK ZU B/2020, poz. 261; 19 stycznia 2021 r., sygn. SK 47/19, OTK ZU A/2021, poz. 9 oraz 12 maja 2021 r., sygn. SK 116/20, OTK ZU A/2021, poz. 28).

6. W odniesieniu do art. 25b ust. 1 ustawy o kosztach sądowych skarżący wskazał, że mechanizm zwolnienia od kosztów sądowych jest skrajnie uznaniowy i nieweryfikowalny przed sądem drugiej instancji. Jego zdaniem, granice oceny sytuacji majątkowej strony postępowania starającej się o zwolnienie od kosztów nie spełniają „żadnych standardów sądu w demokratycznym państwie prawa”. Należy zwrócić uwagę, że przedstawiona przez skarżącego argumentacja w przeważającej mierze sprowadza się do przedstawienia jego sytu-

acji majątkowej związanej z koniecznością ponoszenia kosztów w licznych sprawach sądowych, w których jest on stroną. Z powyższego wynika, że zarzut skarżącego dotyczy w istocie warunków zwalniania od kosztów sądowych. Wobec powyższego Trybunał stwierdził, że uzasadnienie zarzutów podniesionych przez skarżącego nie odnosi się do treści normatywnej zakwestionowanego przepisu, ponieważ art. 25b ust. 1 ustawy o kosztach sądowych nie dotyczy warunków zwalniania od kosztów sądowych, lecz określa wysokość opłaty sądowej.

Z tych przyczyn, mając na uwadze, że skarga nie spełnia wymogów formalnych, o których mowa w art. 53 ust. 1 pkt 1-3 u.o.t.p.TK, Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.